

о. лід. Петро Свідрун
Івано-Франківська теологічна академія

Християнське покликання мирян згідно з документами Католицької Церкви

Важливими суб'єктами релігійного життя Церкви є миряни. Іван Павло II у адхортації *Christifideles laici* подає таке визначення мирян: «Згідно з біблійним образом виноградини миряни, подібно як і всі інші члени Церкви, – це гілки, які містяться в Христі, правдивій виноградині, дательві життя й оживителеві. Втілення в Христа через віру та таїнства християнської ініціації – це для людини початок її нового християнського стану, що вводить в таємницю Церкви, формує її духовне обличчя, лежить в основі усіх покликань та є вихідним пунктом християнського динамізму життя мирян» [6, № 18]. Найхарактернішою ознакою у визначенні мирян є їх світський характер.

У тому ж таки документі Іван Павло II, посилаючись на соборову Констигуцію про Церкву *Lumen gentium*, нагадує, що під назвою «мирян» треба розуміти всіх вірних християн, які не є членами священничого чи чернечого стану, законно встановленого в Церкві. А саме – вірних християн, котрі, оскільки вони хрещенням втілені в Христа, визнані як Божий Народ та у свій спосіб зроблені учасниками священничого, пророчого й царського уряду Христа, а зі свого боку сповняють притаманне цілому християнському народові післанництво в Церкві й у світі [3, с. 86-92, 121-122; 6, № 9].

Участь мирян у виконанні священничої функції Христа полягає і в активній ролі у культурі, що складається Богові Церквою, і в присвяченні цілого свого життя з усіма його світськими справами Божій славі та спасінню людей. Участь у виконанні пророчої функції Христа означає підтвердження справи Христа (а це роблять християни-миряни) словом та цілим своїм життям. Щодо царської функції, то її виконання є разом з тим подоланням гріха в собі самому, а в деякій мірі й у своєму середовищі, та «освячуванням світу» через включення в будь-яку дочасну діяльність згідно із Божою правдою [8, № 901-913].

З того факту, що «миряни разом із священниками, монахами й монахинями творять один Народ Божий і Тіло Христове», та з того, що силою таїнства хрещення вони поєднані з Христом – Священником, Пророком й Царем, випливає їх право на участь у житті Церкви й обов'язок відповідальності за неї. Адже силою «спільної гідності Хрещення, – вчить Іван Павло II, – мирянин співвідповідальний разом із священниками, монахами й монахинями за місію Церкви» [6, № 21]. Маючи на увазі потреби сучасного світу, папа називає в цьому документі ті дії на благо людської родини, за які відповідає Церква, а особлива роль у виконанні яких належить католикам-мирянам: прищеплювання поваги до гідності людської особи, охорона права на життя, особливо ненароджених дітей, охорона релігійної свободи, турбота про сім'ю, любов до ближнього, і то в суспільному вимірі, участь у політичному житті, праця на користь відповідного суспільно-господарського ладу та евангелізація всієї культури і культури людської поведінки.

Вся ця активність мирян здійснюється під впливом Святого Духа, котрий обдаровує їх, як і інших охрещених, численними харизмами і заохочує до різного роду служіння і до різноманітних завдань. У цьому місці, згідно з адхортацією *Christifideles laici*, треба наголосити на необхідності духовного і морального формування людей-мирян, щоб вони могли у відповідний їм спосіб реалізувати себе у Церкві. Подібно й зовсім недавні рішення ієрархії УГКЦ вказують на необхідність введення евангелізації в українському суспільстві, зокрема видано конкретні вказівки та забезпечено стосовні дії для реалізації цього плану [20, п. 1, 2, 4].

У контексті поданого опису покликання мирян у Церкві зрозумілими стають слова Івана Павла II: «Конче необхідно, щоби кожний мирянин мав живе розуміння того, що він є членом Церкви» [6, № 22]. Це розуміння, яке в розвитку історії Церкви не раз втрачалось, було присутнє в ній з самого початку. Прикладом цього є слова першого папи, св. апостола Петра: «Служіть один одному, кожен тим даром, що його прийняв, як добрі домоуправителі різноманітної Божої благодаті, щоб у всьому прославлявся Бог через Ісуса Христа» (1 Пт. 4, 10).

Розуміння Церкви як койнонії (сопричастя) вимагає від кожного її члена участі й відповідальності [7, с. 77]. Усі покликання, уряди, служіння і усі харизми повинні служити і свідчати у зростанні всіх у Христі.

На необхідність динамічної присутності вірних усіх станів, особливо мирян, у спільноті Церкви звернув увагу Іван Павло II в синодальній адхортації *Christifideles laici*. В її інтерпретації евангельського мотиву

– «Ідіть і ви в мій виноградник!» (Мт. 20, 4) – папа наводить слова св. Григорія Великого, який у проповіді-коментарі до притчі про робітників виноградника говорить: «Погляньте-но, возлюблені брати, як ви живете, і пересвідчіться, чи ви вже є робітниками Господа. Нехай кожен оцінить те, що чинить, і зробить висновок, чи працює він у винограднику Господньому» [6, № 43]. Ці слова повинні бути закликком, щоб кожен християнин у своєму іспиті совісті брав до уваги також і те, як він бере участь у спільноті Церкви, «за мірою Христових дарів» (Еф. 4,7).

Метою всього існування мирянина є пізнання корінної християнської благовісті, яка походить від хрещення, таїнства віри, для того, щоб виконати свої обов'язки згідно з отриманим від Бога покликанням та становленням власної людської особистості. Розгляньмо тепер зблизька і більш конкретно три основні аспекти тієї християнської новини, котрі допоможуть нам визначити «постать» мирянина: хрещення відроджує нас до життя Божих дітей, єднає нас з Ісусом Христом та Його Тілом, яким є Церква, намащує нас у Святому Дусі, творячи з нас духовну святиню та повну особистість [13, с. 110].

Святий Дух дає охрещеним статус синів Божих, а одночасно робить їх членами Ісусового тіла. Св. Павло говорить: «Усі-бо ми християнськи в одному дусі, щоб бути одним тілом» (1 Кор. 12, 13); а тому він може сказати мирянам: «Ви ж – Христове тіло, і члени кожний зокрема» (1 Кор. 12, 27); «А що ви сини, Бог послав у ваші серця Духа Сина свого» (Гал. 4, 6; Рм. 8, 15-16). Хрещення означає і спричиняє таємниче, але справжнє втілення у розіп'яте і славне тіло Ісуса. Через цю тайну Ісус заглиблює людину у свою смерть, щоб воскреснути разом з нею (Рм. 6, 3-5), звільняє її від «старої людини», щоб перетворити її у нову, тобто в саму себе: «Всі-бо ви, – говорить святий Павло, – що у Христа християнськи, у Христа одягнулися» (Гал. 3, 27; Еф. 4, 22-24; Кол. 3, 9-10).

Формування мирянина-християнина передбачає розвиток уявлень про цінність людського життя. Великодушно і з любов'ю приймаючи кожне людське життя, особливо тоді, коли воно слабке чи хворе, Церква здійснює основний вимір свого післанництва, тим важливішого, чим більш поширеною стає «культура смерті». Бо Церква глибоко вірить, що людське життя, навіть слабке і страждуче, є завжди прекрасним даром Божої доброти. Всупереч песимізові й егоїзму, Церква виступає за життя: у кожному людському житті вміє відкрити красу того «Так», того «Амінь», котрим є сам Христос (2 Кор. 1, 19; Ді. 3, 14). Тому «Ні», котре затоплює і гнобить світ, протиставляє живуче «Так», оберігаючи таким чином людину

140 і світ перед тими, котрі зневажають життя і завдають йому смерті [5, № 31].

І саме мирянам, котрі з причини свого покликання чи з приводу виконуваної ними праці беруть безпосередню участь у прийнятті життя, належить турбота про те, щоб те «так» Церкви щодо людського життя було конкретним і результативним. Не підлягає сумніву, що у житті кожної людини, яка покликана до постійного поглиблення єднання з Ісусом Христом, вірності волі Отця й віддачі себе братам у любові та справедливості, привілейоване місце повинно займати духовне формування [21, с. 84].

Невідкладною справою, особливо для мирян, різним способом зайнятих у суспільному та політичному житті, є докладне знання суспільної науки Церкви, що багаторазово підкреслювали католицькі єпископи і на що звертала увагу ієрархія УГКЦ [15; 16]. Говорячи про політичну діяльність мирян, Отці висловилися наступним чином: «Щоб миряни могли діяльно реалізувати у політиці це благородне рішення (тобто рішення, що будуть старатися за загальне визнання і повагу людських та християнських вартостей), недостатньо їх до цього напоумлявати, а треба також забезпечити відповідне формування у межах їхнього суспільного усвідомлення, а особливо у межах суспільної науки Церкви, яка подає основи роздумів, критеріїв оцінок і практичні напрямки. Ця наука повинна увійти до програм загальної катехизації, спеціалізованого формування, до шкільних та університетських програм. Треба, однак, пам'ятати, що суспільна наука Церкви динамічна, а значить, пристосовується до специфічних умов часу і місця. Душпастирі мають право та обов'язок проповідування моральних основ суспільного порядку. Натомість усі християни мають обов'язок виступати на захист людських прав. Однак тільки миряни можуть активно брати участь у діяльності політичних партій» [4, с. 98].

У контексті інтегрального і об'єднаного формування мирян розвиток у собі людських вартостей є особливо важливим для їх місійної та апостольської діяльності. У прагненні мирян до цього органічного синтезу життя, який є виразом єдності їхнього існування, а заодно умовою результативного виконання притаманної їм місії, буде вести їх та підтримувати Святий Дух, Дух єдності і повноти життя. Божа справа виховання виявляється й доповнюється у Ісусі Учителі й проникає у серце кожної людини завдяки динамічній присутності Святого Духа. До участі у цій справі покликана Матір-Церква як сама по собі, так і у своїх різноманітних формах та проявах. Таким чином, католики-миряни формуються Церквою і у Церкві, що відбувається на основі взаємної єдності і співпраці усіх її членів: священників, ченців та самих мирян. Отже,

усі члени церковної спільноти, у всій своїй різноманітності, отримують у цій сфері від Святого Духа дар плідності й активно з ним співпрацюють. Ієрархія УГКЦ неодноразово розглядала та давала чіткі вказівки стосовно душпастирської діяльності священнослужителів та усіх, від кого залежить катехитична і виховна діяльність, вносити свій посильний та активний вклад [17; 18; 19].

Виховання є насамперед усією справою Вселенської Церкви, у котрій Папа виконує роль першого вихователя вірних. Йому, як наступникові Петра, належить завдання «утвердження братів у вірі» через навчання усіх віруючих основних підстав християнського й церковного покликання і місії. Усі його слова, не тільки проголошені, але й поміщені в документах дикастерії Апостольської Столиці, повинні вислуховуватися мирянами у дусі готовності їх прийняття з любов'ю [12, с. 386]. Єдина і Вселенська Церква присутня у різних частинах світу через Церкви свого права. У кожній з них особиста відповідальність за те, що стосується мирян, лежить на єпископові, котрий повинен турбуватися про їх формування через проповідування Слова, виконання Євхаристії і тайн та керівництво їхнім християнським життям [1, с. 48].

У Церкві свого права чи єпархії знаходиться і діє парафія, якій належить істотне завдання безпосереднього й особистого формування мирян. Покликанням парафії, якій легше зв'язати контакт з окремими особами та групами осіб, є виховання своїх членів у слуханні Слова, у літургійному та особистому діалозі з Богом, у братній любові та наближення до них безпосереднім і конкретним способом значення церковного єднання і місійної відповідальності. Саме на парафії відбувається базове формування християнської свідомості та особистості кожного вірного. У деяких парафіях, особливо де вони великі та далекі одна від одної, значною допомогою у формуванні християн служать малі церковні спільноти, завдяки яким з повною силою в усі кутки сягає свідомість і досвід церковної комуни та місії. Синодальні Отці, крім того, ствердили, що іншою формою допомоги може бути катехизація охрещених осіб, здійснена у формі катехуменату на основі певних елементів форми християнського втаємничення дорослих, які служать для відкриття і переживання величезних й надзвичайних багатств та відповідальності, що випливають з отриманого хрещення [9, с. 32; 14].

У формуванні, яке миряни отримують у єпархіях і парафіях, насамперед у період усвідомлення, особливо важливе місце займає допомога, взаємно засвідчена різними членами Церкви. У цій допомозі виявляється, а заодно реалізується таємниця Церкви, Матері й Виховательки. Священники, ченці

142 й черниці повинні допомагати католикам-мирянам у їх формуванні. Тому Синодальні Отці заохотили священників і кандидатів до священства, щоб вони старанно готувалися до діяльності для розвитку покликання і місії мирян [14, п. 3]. Самі миряни, зі свого боку, можуть і повинні підтримувати священників і ченців на шляху їхнього духовного та пастирського служіння.

Важливим місцем формування є також католицькі школи й університети та осередки духовного відновлення, які щораз більше поширюють сьогодні свою діяльність. У актуальному суспільному та історичному контексті, який відзначають глибокі культурні зміни, вже не вистачає – все ж завжди необхідної й незамінної – участі християнських батьків у житті школи [2, с. 186]. Треба приготувати католиків-мирян, щоб вони віддавалися справі виховання як їхній справжній та притаманній їм церковній місії. Необхідно також створити і розвивати виховні спільноти, які складатимуться з батьків, учителів, ченців, черниць та представників молоді. Прагнучи, щоб школа гідним способом виконувала свою функцію формування, миряни повинні наполегливо вимагати від усіх і для усіх справжньої свободи у сфері виховання, гарантованої також відповідним судовим законодавством [10].

Ієрархія УГКЦ неодноразово звертала слова визнання і заохочення до усіх тих мирян, чоловіків і жінок, які у громадському й християнському дусі ведуть виховну працю у школах й інститутах. Вони також звернули увагу на термінову потребу того, щоб у школах учителі та професори правдиво свідчили про Євангелію прикладом власного життя, професійною компетенцією та старанністю навчання, натхненного християнським духом зі збереженням, зрозуміла річ, самостійності науки та різних її ділянок. Зокрема, заплановано опрацювати та втілити стратегічний план евангелізації в УГКЦ [20, п. 26]. Незмірно важливим є те, щоб науково-технічні дослідження, виконувані мирянами, опиралися на критерій служіння людині у всіх вимірах її вартостей та вимог. У цій ділянці Церква доручає мирянам завдання вказувати усім внутрішній зв'язок між вірою і наукою, Євангелією та культурою людини.

Синод звертається до пророчої ролі католицьких шкіл та університетів і виявляє визнання для праці вчителів та викладачів, сьогодні переважно мирян, які з усією віддачею дбають про те, щоб католицькі інститути виховували чоловіків і жінок, котрі втілюють у своє життя «нову заповідь» любові. Одночасна присутність священників та мирян, а також ченців і черниць вказує учням живий образ Церкви і полегшує пізнання її багатства. У вихованні мирян мають значення також групи, товариства і рухи. Кожне з цих об'єднань робить можливим формування, глибоко пов'язане з досвідом

апостольського життя, а одночасно дає можливість для інтеграції, уточнення і ближчого визначення формування, отриманого їх членами від інших осіб та спільнот.

Формування не є привілеєм, призначеним тільки для деяких людей, а правом і обов'язком усіх. У рішеннях II Ватиканського Собору стверджується: «можливість формування треба гарантувати усім, особливо бідним людям, які самі можуть бути джерелом формування для усіх». І далі: «Формування повинно користуватися відповідними методами, які допомагають кожному у повній реалізації людського і християнського покликання» [3, с. 295].

Маючи на увазі реальну силу діяльності та результативність душпастирства, необхідно дбати про розвиток формування вихователів, організовуючи, крім іншого, відповідні курси та спеціальні школи. Формування тих, які мають, у свою чергу, зайнятися формуванням католиків-мирян, є основною умовою гарантії формування у широкому плані, яка зможе охопити усіх мирян-католиків.

Сьогодні, як ніколи, необхідно, аби усі християни стали на шлях євангельського відновлення, щиро приймаючи апостольську спонуку «бути святими у своєму житті» (1 Пт. 1, 15). Усі люди Церкви, будучи її членами, отримують і беруть участь у загальному покликанні до святості. Повноправно й нарівні зі всіма іншими членами Церкви покликані до святості й миряни: «Усі вірні кожного стану й рівня є покликаними до повноти християнського життя і до вдосконалення любові»; «Усі християни заохочуються й зобов'язуються прагнути до святості та вдосконалення власного стану» [22, с. 126].

Покликання до святості починається з хрещення й відновлюється у інших таїнствах, а особливо у Євхаристії. Християни, зодягнені у Ісуса Христа й наповнені Його Духом, є «святими», а значить уповноваженими і зобов'язаними до того, щоб святість свого існування втілити у святість усіх своїх дій. Апостол Павло невтомно говорить усім християнам жити так, «як це личить Святим».

Життя згідно з Духом, плодом якого є освячення (Рм. 6, 22; Гал. 5, 22), викликає та вимагає від усіх та від кожного охрещеного наслідувати Ісуса Христа через прийняття Його благословення, слухання та розважання Його слів, через свідому та активну участь у літургійному та сакраментальному житті Церкви, через особисту, сімейну і спільну молитву, прагнучи справедливості, даруючи любов в усіх життєвих обставинах та допомагаючи братам, особливо меншим, бідним і тим, які страждають [11, с. 154; 23, с. 171].

Література:

1. Великий А. Релігія і Церква – основні рушії української історії // Київська Церква. – 2000. – № 5. – С. 45-58.
2. Доброер О. Католицька Церква в Україні: 2001-й рік. Статистика, аналізи, коментарі. – К., 2001.
3. Документи Другого Ватиканського Собору: Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996.
4. Загальний катехитичний довідник. – Львів: Свічадо, 1999.
5. Іван Павло II. Енциклаїка «*Redemptor hominis*». – 4 березня 1979 р. // ААС. – 1979. – № 71. – Р. 257-324.
6. Іван Павло II. Апостольське поучення «*Christifideles Laici*». – 30 грудня 1988 р. // ААС. – 1989. – № 81. – Р. 393-521.
7. Карсавін Л. Святі Отці й Учителі Церкви // Київська Церква. – 2001. – № 2-3. – С. 68-77.
8. Катехизм Католицької Церкви. – Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2002.
9. Катехитичний правильник Української Греко-Католицької Церкви. – Львів: Свічадо, 1999.
10. Коваленко Л. До проблем релігійної освіти у світській державі // <http://www.risu.org/resurses/>
11. Козак М. Що можуть робити богопосвячені особи для зцілення суспільних недуг // Документи Патріаршого Собору УГКЦ. Третя сесія / Упорядкував Секретаріат Патріаршого Собору. – Львів, 2002. – С. 148-159.
12. Кривецький В. Місія Церкви у вихованні людини // Документи єпархіальних Соборів УГКЦ 2001-2002 / Упорядкував Секретаріат Патріаршого Собору. – Т. 2. – Львів, 2004. – С. 385-391.
13. Кульчицький Б., Кульчицький Я. Християнство у системі орієнтирів соціальної активності людини // Київська Церква. – 2000. – № 5. – С. 110-111.
14. Постанови 10 сесії Синоду Єпископів Києво-Галицької митрополії УГКЦ. – Київ, 23.03.2001. – П. 13 // http://www.ugcc.org.ua/ukr/documents/resolution/resolution2/2001-2004/2001_1/
15. Постанови 11 сесії Синоду Єпископів Києво-Галицької митрополії УГКЦ. – Трускавець, 8.06.2001. – П. 7 // http://www.ugcc.org.ua/ukr/documents/resolution/resolution2/2001-2004/2001_2/

16. Постанови 18 сесії Синоду Єпископів Києво-Галицької митрополії УГКЦ. – Львів, 19.03.2003. – П. 5// http://www.ugcc.org.ua/ukr/documents/resolution/resolution2/2001-2004/2003_1/

17. Постанови 19 сесії Синоду Єпископів Києво-Галицької митрополії УГКЦ. – Львів, 13.06.2003. – П. 1// http://www.ugcc.org.ua/ukr/documents/resolution/resolution2/2001-2004/2003_2/

18. Постанови 21 сесії Синоду Єпископів Києво-Галицької митрополії УГКЦ. – Львів, 14.11.2003. – П. 8 В, ц// http://www.ugcc.org.ua/ukr/documents/resolution/resolution2/2001-2004/2003_4/

19. Постанови 23 сесії Синоду Єпископів Києво-Галицької митрополії УГКЦ. – Ярємче, 8-9.06.2004. – П. 6, 8// http://www.ugcc.org.ua/ukr/documents/resolution/resolution2/2001-2004/2004_2/

20. Постанови Патріаршого Синоду Єпископів УГКЦ. – Філадельфія, 27.09-06.10.2007. – П. 1, 2, 4, 26// <http://www.ugcc.org.ua/ukr/documents/resolution/resolution1/2007/>

21. Принципи морального життя / Пер. з пол. А. Шкраб'юка. – Львів: Свічадо, 1996.

22. Християнське життя за Добротолюбієм: Вибрані фрагменти з писань св. Отців та Учителів Церкви. – Львів: Свічадо, 2003.

23. Шеремета З. Що можуть робити миряни для сім'ї та для зцілення від суспільних хвороб? // Документи Патріаршого Собору УГКЦ. Третя сесія / Упорядкував Секретаріат Патріаршого Собору. – Львів, 2002. – С. 167-173.

Rev. Fr. Petro Svidrun, ThL

Christian Vocation of Laymen According to the Documents of the Catholic Church

Summary

The goal of a layman's existence is to perceive the Christian message, which comes from the mystery of the faith, to fulfill one's duties according to one's vocation received from the God. Today we feel an urgent need in spiritual development of laymen. That is why systematic catechization, adapted to the age and different life situations, is necessary. An important aspect of the Christian formation in modern world is what the Church always underlines, the vocation to the family life and to the special service to God. This has been particularly emphasized by the Synod of the Bishops of the Ukrainian Greek-Catholic Church who dedicated the year 2008 to vocations.